

УДК 658.1:005.92:622(477.64)

Кушнір С.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування
Запорізького національного університету

Завальнюк А.О.

студент
Запорізького національного університету

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗА МЕТОДОМ НОРМАТИВНОЇ СИСТЕМИ ЗНАЧЕНЬ ПОКАЗНИКІВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЯНЦІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР»

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр». Використано методичний підхід, що ґрунтується на рейтинговій оцінці динаміки економічних показників суб'єктів господарювання. Проаналізовано показники господарської діяльності ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» на основі розрахунку коефіцієнта кореляції рангу Спірмена. Встановлено, що ця методика є досить зручною та оперативною, може використовуватись як експрес-оцінка, проте має певні недоліки, отже, варто також використовувати альтернативні методичні підходи.

Ключові слова: фінансовий потенціал, коефіцієнт кореляції рангу Спірмена, метод нормативної системи значень показників, фінансовий стан, шкала Чеддока.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализирован методический подход к оценке финансового потенциала ОАО «Янцевский гранитный карьер». Использован методический подход, который основывается на рейтинговой оценке динамики экономических показателей субъектов хозяйствования. Проанализированы показатели хозяйственной деятельности ОАО «Янцевский гранитный карьер» на основе расчета коэффициента корреляции ранга Спирмена. Установлено, что эта методика является достаточно удобной и оперативной, может использоваться как экспресс-оценка, но имеет определенные недостатки, значит, стоит также использовать альтернативные методические подходы.

Ключевые слова: финансовый потенциал, коэффициент корреляции ранга Спирмена, метод нормативной системы значений показателей, финансовое состояние, шкала Чеддока.

ANNOTATION

The article analyzes the methodical approach to assessing the financial potential of PJSC "Yantsev Granite Quarry". For this research a methodical approach based on a rating assessment of the dynamics of economic indicators of economic entities was used. The indicators of economic activity of PJSC "Yantsevsky granite quarry" were analyzed based on the calculation of the Spearman rank correlation coefficient. Thus, it was found that this technique is quite convenient and operational, can be used as an express assessment, but there are certain disadvantages, so alternative methodological approaches should be used.

Key words: financial potential, Spearman rank correlation coefficient, method of normative system of values of indicators, financial status, Schedule of Chaddock.

Постановка проблеми. Для досягнення поставлених цілей підприємству необхідно своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища та забезпечувати досягнення високих фінансових результатів діяльності як в поточному періоді, так і в майбутньому. В процесі своєї діяльності підприємству необхідно оцінювати власні потенційні можливості зростання. Більшість компаній використовує для досягнення

цієї мети лише стандартні способи оцінювання, які полягають в розрахунку декількох коефіцієнтів з фінансового аналізу (наприклад, коефіцієнти фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності).

Для розроблення грамотного стратегічного рішення і, як наслідок, зміцнення фінансового становища компанії необхідно проводити не тільки розрахунок основних коефіцієнтів, але й всебічний аналіз фінансового стану підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукових робіт свідчить про те, що теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з проблематикою управління фінансовим потенціалом підприємства, отримали відображення в порівняно невеликій кількості публікацій. Проблематикою вивчення цього питання займалися такі зарубіжні науковці, як В.В. Ковальов, Н.С. Краснокутська, Т.В. Паєнтко, В.В. Прохорова, Н.А. Сорокіна, Д.Н. Стахно, Т.Н. Толстих, О.М. Уланова, В.В. Бочаров, М.М. Ермошенко, О.В. Израйлева, Г.А. Семенов.

Питанням методики аналізу та діагностики фінансового потенціалу підприємства присвячено наукові праці багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких слід виділити М.І. Баканова, С.Б. Барнгольца, І.А. Бланка, Я.Г. Берсуцького, О.Д. Василика, В.М. Гриньову.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті полягає в апробації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр».

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінювання фінансового потенціалу підприємств розглянуто на прикладі ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр».

ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» – це одне з найбільших підприємств України з видобутку та обробки граніту, засноване у 1886 році, що об'єднує виробництво практично всього переліку гранітної продукції (від високоякісного гранітного щебня до складних архітектурно-будівельних виробів з граніту). Запаси підприємства складають 36,00 мільйонів кубічних метрів.

Для аналізування та оцінювання фінансового потенціалу підприємства можна скористатися

підходом, що ґрунтується на рейтинговій оцінці економічної динаміки показників суб'єкта господарювання. Задля цього застосовано метод нормативної системи значень показників, який передбачає формування еталонної динаміки фінансового стану підприємства та її порівняння з фактичною.

Динаміка кожного показника визначається як темп його зростання (спаду). Нормативна система значень показників включає низку показників, кожному з яких відповідає чітко визначений ранг. Наприклад, якщо вибрана система із семи показників, то тому з них, який повинен мати найвищий темп зростання, присвоюється ранг 1, а тому, який повинен мати найнижчий темп зростання, присвоюється ранг 7.

Ця методика полягає в розрахунку фактичних темпів зростання вибраних показників та заміні отриманих величин рангами. За тим же правилом можна отримати реальну динаміку та порівняти її з еталонною. Відхилення реальної динаміки від еталонної, виражене за допомогою коефіцієнта кореляції цих двох рядів, буде репрезентувати інтегральну оцінку цієї реальної динаміки [1].

Вибір показників, які складають нормативну систему значень показників, проводиться на основі фінансових коефіцієнтів. За цього підходу пропонується система нормативних рангових значень абсолютних показників на базі офіційної фінансової звітності (табл. 1).

Як еталонна прийнята система нормативних значень показників темпів їх зростання (T):

$$TЧП > ТВП > ТВР > ТГК > ТОА > ТПЗ > ТДЗ. (1)$$

За фактом проведення інтегрального оцінювання фінансового стану підприємства з вико-

ристанням методу нормативної системи значень показників виявлено динаміку фінансового стану та його відповідність еталонному. Задля оцінювання фінансового потенціалу ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» досліджено показники господарської діяльності підприємства (табл. 2).

Результати інтегрального оцінювання динаміки розвитку ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2016–2017 роки наведені в табл. 3.

Наступним кроком оцінювання є визначення відхилення реальної динаміки розвитку від еталонної за допомогою коефіцієнта кореляції. Коефіцієнт кореляції рангів – це один з показників сили зв'язку (ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена).

Зробити висновок про практичну значущість отриманих результатів аналізу можна на основі щільності зв'язку фактичних та еталонних рангів за допомогою шкали Чеддока [3] (табл. 4).

Коефіцієнт кореляції, розрахований за даними табл. 3, дорівнює -0,14. Отже, у 2016–2017 роках ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» мав досить позитивну динаміку фінансово-економічних показників, оскільки протягом аналізованого періоду зв'язок між фактичними й еталонними рангами за шкалою Чеддока відсутній.

Аналогічно здійснено інтегральний аналіз динаміки розвитку ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2008–2015 роки. Результати аналізу подані в табл. 5.

Динаміку коефіцієнта кореляції наочно репрезентує графік (рис. 1).

Виходячи з отриманих результатів, можемо зробити висновок, що найбільш успішно ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» розвивався у 2008–2009 роках та 2016–2017 роках. Негативні тенденції розвитку спостерігаються у 2010–2015 роках. Слід зазначити, що в останній період на ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» помітна зміна щодо позитивного вектору розвитку.

Значення коефіцієнта кореляції Спірмена від 0 до -1 також показує щільність зв'язку між показниками, але у зворотному напрямі, що не відповідає еталону системи показників для інтегрального оцінювання доцільності об'єднання підприємств.

Варто зазначити, що ця методика є досить зручною та оперативною, може використовуватись як експрес-оцінка, оскільки не потребує

Таблиця 1

**Система показників
для оцінювання доцільності
інтеграції підприємства до холдингу**

Показник	Позначення	Ранг
Чистий прибуток	ЧП	1
Валовий прибуток	ВП	2
Виручка від реалізації	ВР	3
Грошові кошти	ГК	4
Оборотні активи	ОА	5
Поточні зобов'язання	ПЗ	6
Довгострокові зобов'язання	ДЗ	7

Таблиця 2

Вхідні дані для розрахунку показників ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр», тис. грн. [2]

Показники	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
ЧП	-1 712	-2 389	-2 879	500	-4 566	-5 334	-10 901	-9 773	-8 551	-4 870
ВП	104	7 560	8 067	17 723	11 289	8 274	2 712	31 41	176	6 132
ВР	7 635	23 234	39 476	43 122	34 739	30 607	21 707	23 074	14 790	26 390
ГК	4	0	18	6	1	3	3	36	46	61
ОА	6 923	9 788	13 235	19 932	10 750	17 282	17 611	19 483	26 744	653 049
ПЗ	28 070	36 023	43 291	18 651	12 235	18 553	22 259	30 572	36 250	48 047
ДЗ	2 918	1 910	979	31 815	30 448	30 448	31 467	31 201	38 254	38 254

розрахунку великої кількості коефіцієнтів. Однак вона має недоліки, зокрема відсутня можливість зробити однозначні висновки, отже, варто також використовувати альтернативні методичні підходи [4].

Так, для аналізування фінансового потенціалу підприємств можна адаптувати методи стратегічного аналізу. Стратегічний аналіз пропонує методи для якісного оцінювання фінансового потенціалу з урахуванням специфічних

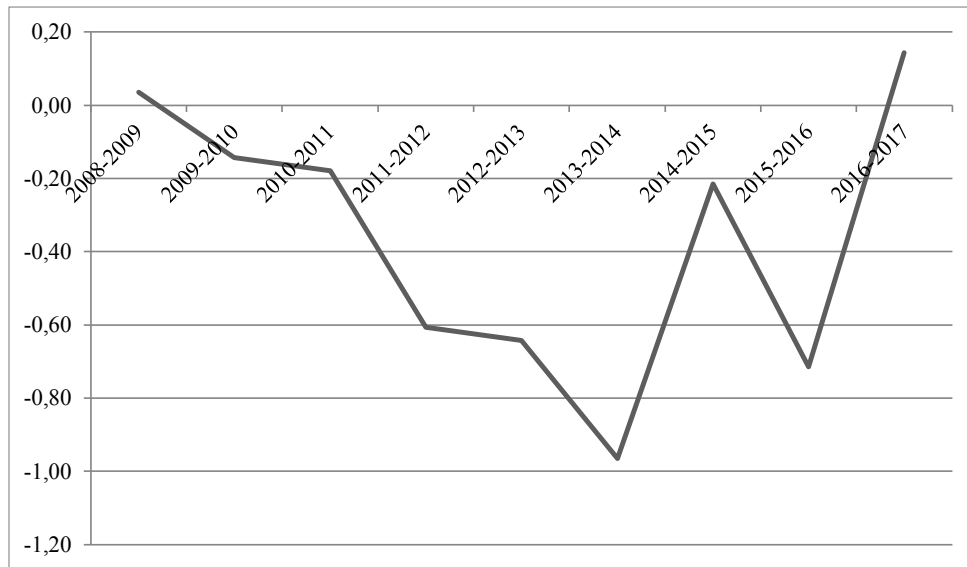

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта кореляції для ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2008–2017 роки

Таблиця 3

Інтегральна оцінка динаміки розвитку ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2016–2017 роки

Показники	Значення, тис. грн			Фактичні ранги	Еталонні ранги	Відхилення (x)	x2
	2016 рік	2017 рік	зміни				
ЧП	-8 551	-4 870	0,56952	7	1	-6	36
ВП	176	6 132	34,8409	1	2	1	1
ВР	14 790	26 390	1,78431	3	3	0	0
ГК	46	61	1,32609	4	4	0	0
ОА	26 744	653 049	24,4185	2	5	3	9
ПЗ	36 250	48 047	1,32543	5	6	1	1
ДЗ	38 254	38 254	1	6	7	1	1

Таблиця 4

Шкала Чеддока

Характеристика сили зв'язку	Відсутній	Слабкий	Помірний	Помітний	Високий	Дуже високий
Показники сили зв'язку	0	0,1–0,3	0,3–0,5	0,5–0,7	0,7–0,9	0,9–0,99

Таблиця 5

Інтегральна оцінка динаміки розвитку ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» за 2008–2017 роки

Період	Коефіцієнт кореляції	Характеристика сили зв'язку
2008–2009 роки	0,04	Слабкий
2009–2010 роки	-0,14	Відсутній
2010–2011 роки	-0,18	Відсутній
2011–2012 роки	-0,61	Відсутній
2012–2013 роки	-0,64	Відсутній
2013–2014 роки	-0,96	Відсутній
2014–2015 роки	-0,21	Відсутній
2015–2016 роки	-0,71	Відсутній
2016–2017 роки	0,14	Слабкий

факторів на кожному етапі життєдіяльності підприємства, адже ця концепція є невід'ємною частиною стратегічного планування [5].

Так, за допомогою моделі БКГ можна визначити оптимальний розподіл фінансових ресурсів, фінансового капіталу, можливостей та резервів підприємства між різними зонами господарювання в майбутньому.

Модель Shell/DPM була створена як розвиток моделі БКГ. За її допомогою здійснюється оцінювання потоку грошових коштів та віддачі від інвестицій. Ця модель також може оцінювати види бізнесу, що перебувають на різних стадіях життєвого циклу.

Модель ADL/LC проводиться за двома показниками, такими як стадія життєвого циклу продукту та відносна положення на ринку. Саме вона дає більш уточнене уявлення не тільки про життєву стадію організації, але й про відповідну стратегію розвитку, завдяки чому можна точніше описати фінансовий потенціал на конкретний момент часу.

Модель SWOT використовується для оцінювання чинників та явищ, що впливають на проект. Всі вони діляться на 4 категорії, такі як сильні сторони, слабкі сторони, можливості, загрози. Оскільки SWOT-аналіз не містить економічних категорій, його можна застосовувати до будь-яких організацій, категорій для побудови стратегії в різних галузях діяльності та оцінювання своїх перспективних можливостей. Такий вид аналізу найбільш легко можна адаптувати до якісного оцінювання фінансового потенціалу, адже необхідно лише чітко визначити можливості й загрози для кожного конкретного виду потенціалу.

Модель ЕТОР дає змогу провести як внутрішній, так і зовнішній аналіз головних чинників, що впливають на формування фінансового потенціалу [6].

Висновки. Використання методу нормативної системи значень показників для оцінювання фінансового потенціалу підприємств дає

змогу проаналізувати динаміку економічного розвитку підприємств, але об'єктивно сказати про фінансовий потенціал підприємства досить важко, оскільки на діяльність ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр» впливають політична та економічна нестабільність. Отже, перспективи майбутніх досліджень пов'язані з розглядом на основі методів стратегічного аналізу підприємств щодо їх фінансового потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бугай В.З., Білий Є.Л. Оцінка динаміки розвитку активів підприємств чорної металургії. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. 2008. № 1 (3). С. 28–33.
2. Офіційний сайт підприємства ПАТ «Янцівський гранітний кар'єр». URL: <http://yantsevo.business-guide.com.ua>.
3. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2009. 299 с.
4. Головка Т.В., Сагова С.В. Стратегічний аналіз: навч. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2008. 198 с.
5. Озеран А.В. Теорія та методологія формування фінансової звітності підприємств: монографія. Київ: КНЕУ, 2015. 471 с.
6. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2007. 592 с.

REFERENCES:

1. Buhai V.Z., Bilyi Ye.L. (2008) Otsinka dynamiky rozvytku aktiviv pidpriemstv chornoi metalurhii. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Seria: Ekonomichni nauky. No. 1 (3). P. 28–33.
2. Ofitsiyniy sait pidpriemstva PAT "Iantsivskiy hranitnyi kar'ier". URL: <http://yantsevo.business-guide.com.ua>.
3. Azarenkova H.M., Zhuravel T.M., Mykhailenko R.M. (2009) Finansy pidpriemstv: navch. posib. Kyiv: Znannia-Pres. 299 p.
4. Holovko T.V., Sahova S.V. (2008) Stratehichniy analiz: navch. posib. dlia samost. vyvch. dysts. Kyiv: KNEU. 198 p.
5. Ozeran A.V. (2015) Teoriia ta metodolohiia formuvannia finansovoi zvitnosti pidpriemstv: monohrafiia. Kyiv: KNEU. 471 p.
6. Bilyk M.D. (2007) Finansoviy analiz: navch. posib. Kyiv: KNEU. 592 p.

Kushnir S.O.
*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Finance,
Banking and Insurance,
Zaporizhzhia National University*

Zavalniuk A.O.
*Student,
Zaporizhzhia National University*

**FINANCIAL POTENTIAL ASSESSMENT OF ENTERPRISES
BY THE METHOD OF THE NORMATIVE SYSTEM OF INDICATOR VALUES:
THE CASE OF PAT “YANTSIVSKYI HRANITNYI KARIER”**

The article analyses the methodical approach to assessing the financial potential of Yantsivskyi Hranitnyi Karier PAT. For this research, a methodological approach based on the rating assessment of the dynamics of economic indicators of economic entities was used. This technique is characterized by the dynamics of each indicator and is determined by the rate of its growth (decline). The normative system of indicator values includes a number of indicators, each of which corresponds to a clearly defined rank. For example, if a system of seven indicators is selected, then one of them, which should have the highest growth rate, is assigned rank 1, and therefore, which should have the lowest rate of growth, rank 7 is assigned.

Indicators of economic activity of Yantsivskyi Hranitnyi Karier PAT are analysed on the basis of the calculation of Spearman's rank correlation coefficient.

Consequently, based on the results obtained, it can be concluded that Yantsivskyi Hranitnyi Karier PAT was the most successful in 2008–2009 and 2016–2017 years. Negative trends are observed in the period from 2010 to 2015. It should be noted that in the last period at Yantsivskyi Hranitnyi Karier PAT, there is a noticeable change in the direction of a positive development vector.

Thus, it was found that this technique is quite convenient and operational, can be used as an express assessment but there are certain disadvantages, so alternative methodological approaches should be used.

So, for analysing the financial potential of enterprises, methods of strategic analysis can be adapted. The strategic analysis offers methods for qualitative assessment of financial potential, taking into account specific factors at each stage of the life of the enterprise since this concept is an integral part of strategic planning.

The use of the method of the normative system of indicator values for assessing the financial potential of enterprises allows us to assess the dynamics of economic development of enterprises, but it is difficult to say objectively about the financial potential of the enterprise because Yantsivskyi Hranitnyi Karier PAT is affected by political and economic instability.